Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3335/2013, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.3335.2013.1

Číslo: 92/2015

Právní věta:

Ztráta dosud neulovených ryb volně žijících ve vodních tocích způsobená tím, že je zkonzumoval vybraný zvláště chráněný živočich, jehož stavy nelze lovem snižovat, nepředstavuje ani po novele zákona č. 115/2000 Sb. účinné od 14. 4. 2006 snížení majetkového stavu nositele rybářského práva, který ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.03.2015

Spisová značka: 25 Cdo 3335/2013

Číslo rozhodnutí: 92

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Myslivost, Náhrada škody

Předpisy: § 2 písm. b) předpisu č. 115/2000Sb.
§ 2 písm. d) předpisu č. 115/2000Sb.
§ 4 písm. d) předpisu č. 115/2000Sb.
§ 54 odst. 3 předpisu č. 449/2001Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhá náhrady škody způsobené vydrou říční na rybách v rybářských revírech Jihočeského kraje, kde vykonává rybářské právo. Škodu vyčíslil na základě posudku doc. Ing. S. L., CSc., jako hodnotu ryb zkonzumovaných vydrou za období od 23. 6. 2011 do 2. 7. 2011 ve výši 60 012 Kč a za období od 3. 7. 2011 do 12. 7. 2011 ve výši 60 012 Kč.

O k r e s n í s o u d v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 17. 5. 2012 zamítl žalobu o zaplacení 120 024 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Dospěl k závěru, že ačkoliv byl zákonem č. 130/2006 Sb. s účinností od 13. 4. 2006 (správně od 14. 4. 2006) rozšířen význam legislativní zkratky „ryby" podle ustanovení § 2 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, i na „ryby v rybářských revírech", nelze z této skutečnosti dovodit změnu režimu vlastnictví k těmto rybám. Volně žijící živočichové, včetně ryb v rybářských revírech, nejsou předmětem vlastnického práva, jedná se o věci

ničí, vlastnické právo se k nim nabývá až ulovením. U žalobce tak nedošlo ke vzniku jím vyčíslené škody, neboť zmenšením počtu ryb, které nejsou v jeho vlastnictví, se nesnížila hodnota jeho majetku.

K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích k odvolání obou účastníků rozsudkem ze dne 29. 1. 2013 rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku se zpřesněním jeho znění potvrdil, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Rozhodnutí soudu prvního stupně je věcně správné, odškodnit lze pouze škodu vzniklou žalobci na jeho majetku. Na rozdíl od ryb v rybnících není vlastnictví k rybám v tekoucích vodách možné, takové ryby se považují za věc ničí a vlastnictví k nim se nabývá až ulovením. Pouhé snížení početního stavu volně žijících ryb v rybářských revírech v důsledku predační činnosti vydry říční proto nepředstavuje škodu na majetku žalobce, protože ryby nejsou v jeho vlastnictví. K poskytnutí náhrady podle zákona č. 115/2000 Sb. nepostačuje rybářské právo, protože podle přílohy zákona je nezbytnou součástí žádosti o poskytnutí náhrady mj. doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k rybám. Takový důkaz ovšem žalobce poskytnout nemůže.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost dovozuje k dosud neřešené otázce, zda k poskytnutí náhrady podle zákona č. 115/2000 Sb. po novelizaci provedené zákonem č. 130/2006 Sb. postačuje, že subjektu svědčí nikoliv právo vlastnické, ale pouze rybářské právo vykonávané v rybářských revírech. Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení, neboť pokud by škody na rybách v rybářských revírech nebylo možné podle zákona č. 115/2000 Sb. odškodňovat, nemělo by rozšíření ochrany zákonem č. 130/2006 Sb. žádný smysl. Příloha k zákonu č. 115/2000 Sb. je pouze technického charakteru a nemůže nic změnit na smyslu, účelu ani výslovném textu ustanovení zákona, která vymezují podmínky, za nichž lze náhradu poskytnout. Žalobce také nežádá odškodnění na základě vlastnictví ryb v rybářských revírech, ale z titulu poškození svých majetkových práv. Navrhuje proto, aby byl zrušen jak rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka náhrady škody způsobené na rybách v rybářských revírech podle zákona č. 115/2000 Sb., ve znění zákona č. 130/2006 Sb., nebyla doposud v rozhodování dovolacího soudu řešena. Dovolání není důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 54 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát.

Tato úprava je důsledkem zájmu společnosti na ochraně životního prostředí. Jedním ze způsobů udržení rozmanité a zdravé přírody je i ochrana některých živočišných druhů, kterou stát zajišťuje kromě jiného též tím, že zakazuje zásahy do přirozeného způsobu života vybraných živočichů, považovaných zákonodárcem v naší přírodě za vzácné a hodné zvláštního zacházení oproti ostatním druhům volně žijící zvěře (viz výslovný taxativní výčet v § 3 zákona č. 115/2000 Sb.). Protože je vyloučeno omezovat stavy chráněných živočichů a účinně tak bránit jejich nepříznivému působení na

majetek či zdraví, zavazuje se citovaným ustanovením (před 1. 7. 2002 mělo shodnou dikci ustanovení § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti) stát k objektivní odpovědnosti za škodu, kterou takto chráněná zvěř způsobila. Za tím účelem pak byl s účinností od 10. 5. 2000 vydán obecně závazný právní předpis, jímž se stanoví podrobnosti odškodnění. Jde o zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 115/2000 Sb. náhrady škod poskytuje stát za podmínek, v rozsahu a způsobem, které jsou stanoveny tímto zákonem.

Podle § 2 písm. b) zákona č. 115/2000 Sb. pro účely tohoto zákona se rozumí škodou újma způsobená vybraným živočichem uvedeným v § 3 na životě nebo zdraví fyzické osoby anebo na majetku osob uvedeném v § 4 písm. b) až i). Rybami se pak podle písm. d) téhož ustanovení míní ryby chované k hospodářským účelům v rybnících, sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstružích farmách; a rovněž ryby v rybářských revírech.

Podle § 4 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb. nahrazuje se škoda způsobená vybraným živočichem na rybách za předpokladu splnění podmínek stanovených tímto zákonem.

Podle § 6 odst. 2 zákona č. 115/2000 Sb. náhradu škody na rybách lze poskytnout jen při splnění těchto dalších podmínek: a) škoda byla způsobena kormoránem velkým, nebo b) škoda byla způsobena vydrou říční, pokud se v době a na místě vzniku škody prokazatelně zdržovala; byla-li škoda způsobena na rybách v sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstružích farmách, poskytne se náhrada škody jen tehdy, pokud tyto byly v době vzniku škody oploceny a na případném přítoku a odtoku vody opatřeny mřížkami bránícími vniknutí vydry.

Podle § 7 odst. 3 zákona č. 115/2000 Sb. způsob výpočtu výše škody ve smyslu tohoto zákona na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech a včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v uzavřených objektech stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou.

Zákon č. 115/2000 Sb. představuje podrobnou úpravu podmínek, za nichž stát odškodňuje nepříznivé působení chráněných živočichů. Činí tak taxativním výčtem nároků, který je užší než obecná úprava v občanském zákoníku, a stanovením některých omezujících podmínek, za nichž nárok vzniká. Tento zvláštní zákon (*lex specialis*) sám nedefinuje újmu, která má být hrazena, a k popisu jednotlivých dílčích nároků, které hodlá uspokojit, používá obecnou občanskoprávní terminologii (srov. např. škoda na životě a zdraví fyzických osob či škoda na zvířatech a věcech ve výčtovém § 3), přičemž ke konkrétnímu způsobu vyčíslení náhrady pak zmocňuje ministerstvo k vydání vyhlášky (touto podzákonnou normou je vyhláška č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech). Pak ovšem i při posuzování v této věci uplatněného nároku je třeba vyjít z obecného pojetí pojmu škoda podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, coby obecného předpisu účinného v době vzniku tvrzené majetkové újmy žalobce.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

Za škodu se tak v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi. Skutečnou škodou je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu (srov. např. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu

ČSSR Cpj 87/70, publikované pod č. 55/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „Sbírka“). Stejně jako nemůže ztrátou či poškozením věci vzniknout škoda na majetku subjektu, který není jejím vlastníkem, tak ani ztráta dosud neulovených ryb žijících ve volných vodních tocích tím, že je zkonzumovala vydra, nemůže představovat snížení majetkového stavu oprávněného subjektu rybářského práva, který ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví. Pro nároky vzniklé v době před vydáním zvláštního předpisu pak judikatura dovodila, že odškodnitelnou újmou může být i skutečná škoda v rozsahu nákladů, které poškozený ze svého majetku vynaložil zbytečně (např. aniž se dostavil s nimi očekávaný výsledek či které musel použít na reparaci stavu vyvolaného škodnou událostí) a že takovými zbytečnými náklady mohou být i výdaje, které subjekt rybářského práva vynaložil ze svých prostředků na doplnění stavu ryb (zarybnění) ve vodních tocích, k nimž vykonával rybářské právo, byť mu k rybám samotným nesvědčilo vlastnické právo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3206/2007, č. 77/2010 Sbírky).

Dovolatel ovšem požaduje právě náhradu majetkové újmy, odvozené z úbytku ryb ve volných tocích a vyčíslené obvyklou cenou ryb zkonzumovaných chráněným živočichem (vydrou) v předmětném období, a vychází přitom z názoru, že nová právní úprava účinná od 14. 4. 2006 mu nárok na takto vymezenou náhradu zakládá.

Podle § 2 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb. pro účely tohoto zákona se rozumí rybami ryby chované k hospodářským účelům v rybnících, sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstružích farmách; a rovněž ryby v rybářských revírech.

Podle § 1 odst. 1 vyhlášky č. 360/2000 Sb., výše náhrady škody se určí jako obvyklá cena. Obvyklá cena je cena, která by byla dosažena při prodeji obdobného vymezeného domestikovaného zvířete, psa sloužícího k jejich hlídání, ryb, včelstev a včelařského zařízení v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni vzniku škody, a nelze-li přesně určit den vzniku škody, ke dni, kdy s největší pravděpodobností škoda vznikla.

Sousloví „a rovněž ryby v rybářských revírech“, které bylo do ustanovení § 2 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb. s účinností od 14. 4. 2006 vloženo ustanovením čl. VIII zákona č. 130/2006 Sb., je třeba vykládat v souvislosti s právní úpravou rybářského revíru v zákoně o rybářství. Pak je ovšem zřejmé, že změna přináší zpřesnění dosavadního zákonného textu, nikoliv jeho rozšíření. Rybářským revírem totiž může být ve smyslu § 2 písm. e) a § 4 odst. 1 zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, jak vodní tok, tak rybník, jezero nebo jiná uzavřená vodní plocha. Nová úprava tedy lépe vystihuje podstatu institutu náhrady škody na rybách tím, že ji neomezuje jen na ryby umístěné v zařízeních vyjmenovaných v části věty před středníkem, nýbrž sem zahrnuje i ryby v rybářských revírech, aniž by ovšem slevovala z principu, že škoda může vzniknout jen tomu, kdo je vlastníkem dotčené věci. Při posuzování nároku na náhradu škody způsobené vybraným živočichem ve smyslu zákona č. 115/2000 Sb. (např. vydrou říční, jako je tomu v posuzovaném případě) je proto i nadále zapotřebí rozlišovat, zda jde o ryby žijící v rybářském revíru, jehož vodní plochy či toky mají takový charakter (nebo tak jsou uzpůsobeny), že v nich lze ryby chovat a že mohou být majetkem poškozené osoby (§ 2 písm. b/ zákona č. 115/2000 Sb.), nebo zda jde o ryby žijící volně. V případě volně žijících ryb se právní teorie i soudní praxe shodují na závěru, že jde o věc ničí (*res nullius*) a vlastnické právo k nim proto vzniká až jejich ulovením, jakožto originárním způsobem nabytí vlastnického práva (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003, č. 6/2006 Sbírky). V takovém případě není rozhodující, že jde o rybu v rybářském revíru, neboť chybí podstatný znak vzniku škody, který se váže ke snížení majetkového stavu vlastníka.

Je proto zřejmé, že ztráta dosud neulovených ryb žijících ve vodních tocích způsobená tím, že je zkonzumovala vydra, nemůže ani po novele zákona č. 115/2000 Sb. účinné od 14. 4. 2006 představovat snížení majetkového stavu nositele rybářského práva, který ryby k okamžiku jejich

ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví.

Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy z pohledu uplatněných dovolacích důvodů správné, a Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.